

ФАЛЕРИСТИКА СПОМЕНИКА ЦРНЕ ГОРЕ

FALERISTIKA POMNÍKŮ ČERNÉ HORY

THE FALERISTICS OF
MONTENEGRIN MONUMENTS

I.

ALEXANDER V. PETŘÍČEK

Најпажљивија је онај, која очекује смрт.

Quinton

Нејпозорнији јест тен, јенз очекува смрт.

Quinton

Стеван Оташевић

Stevan Otašević

Његуши, Дуги До
Njeguši, Dugi Do

Náhrobek je tvořen svislou piskovcovou pamětní deskou v jejíž základně je vytesán nápis:

STEVAN OTAŠEVIĆ ĐUSTOJNÍK
ZŘIZUJE TENTO VĚČNÝ DŮM
DĚDU KRSTU OTCI ĐURU
MATCE ANĐI BRATRU KRSTU
JEDINĚMU SYNU MILUTINU
ŽENĚ MILICI 1883 +1917

Надгробни споменик чини усправна плоча од камена пешчара, у чијем дну је уклесан натпис:

STEVAN OTAŠEVIĆ OFIČIR
PODIŽE OVAJ VJEČNI DOM
ĐEDU KRSTU OCU ĐURU
MAJCI ANĐI BRATRU KRSTU
JEDINCU SINU MILUTINU
ŽENI MILICI 1883 +1917

M. 100 %

M. 100 %

Nápis nepodává informaci o datech narození a úmrtí jednotlivých pochovaných, kromě manželky důstojníka Otašević Milici, zesnulé ve věku 34 let. Je zvláštní, že Stevan Otašević nevyznačil na náhrobku ani datum úmrtí svého jediného syna Milutina. Je možné, že úmrtí jeho mladé manželky a syna spolu nějak tragicky souvisely.

Nad nápisem je vytesáno pět dekorací a hodnostní označení důstojníka černohorské armády. Mohutná kamenná deska, kterou je hrobka překryta, nese vyobrazení zkřížené černohorské důstojnické šavle s pochvou. Náhrobku dominuje oválná porcelánová fotografie důstojníka v černohorském kroji, který má na levé straně prsou zavěšeno sedm významnějších. Za pasem má zasunut revolver na jehož rukojeti spočívá jeho pravá ruka, levá se opírá o černohorskou důstojnickou šavli M.1896 s portepé. Je nepochybné, že se jedná o snímek Stevana Otašević, který nemaje již předků ani potomků, pro sebe a svoji rodinu hrobové místo a náhrobek kamen zřídil. Vytesané hodnostní označení a dekorace jsou téměř jenž zdobi Stevana Otašević na fotografii. Hodnostní označení je sice zřetelné, ale vzhledem k tomu, že se provedení znaků jednotlivých hodností od sebe lišilo jen v detailech, použitým druhem kovu nebo pokovení, nelze s jistotou určit o jakou hodnost se na náhrobní desce Stevana Otašević jedná. V případě významnější je identifikace jednoznačná.

1. Pamětní kříž na válku 1913	Srbsko
2. Pamětní medaile na padesátileté výročí vlády Krále Nikoly	Černá Hora
3. Zlatá medaile za chrabrost 1913	Srbsko
4. Pamětní kříž na válku za osvobození a sjednocení 1914–1918	Království SHS
5. Pamětní medaile na válku 1912	Srbsko

Hrob Stevana Otašević se nachází na hřbitově v Njeguši, Dugi Do, napravo od pravoslavného chrámu Sv. Nikoly. Bratrstvo Otašević pochází od svého předka Otaše, který byl jedním ze čtyř synů bosenského dosidlenice Punoše. Podle Dr. Jovana Erdeljanoviće byli Otašević u r. 1910 od Punoše sedmáctou generací.

Na první pohled je zřejmé, že ve výčtu dekorací důstojníka Stevana Otašević je pouze jedna dekorace černohorská, zatímco další čtyři jsou srbské. Lze se tedy domnívat, že důstojník Otašević se účastnil válečných kampaní ze začátku 20. století a to 1. balkánské války 1912–1913, 2. balkánské války 1913 a 1. světové války jako dobrovolník v sestavě srbských bojových jednotek nebo jako příslušník černohorské jednotky, která byla

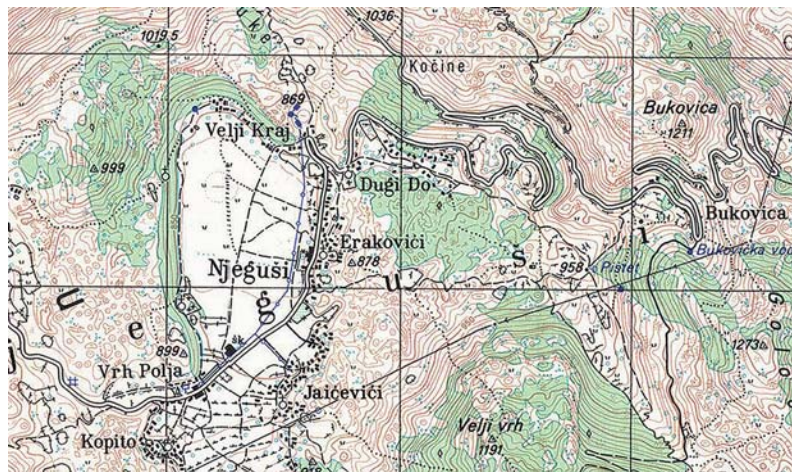
натпис не нуди информацију о датумима рођења и смрти сахрањених, сем у случају супруге официра Оташевића, Милице, упокојене у својој 34. години. Чудно је, да Стеван Оташевић није на споменику означио ни датум смрти свога сина јединца Милутина. Могуће је, да су смрт његове младе супруге и сина, на неки начин били трагично повезани.

Над натписом је уклесано пет одликовања и ознака чина старешине црногорске армије. На масивној каменој плочи, којом је прекривен гроб, приказана је црногорска официрска сабља укрштена са корицом. На споменику доминира овална порцеланска фотографија старешине у црногорској народној ношњи, који на левој страни груди има окачених седам одликовања. Десну руку старешина држи на револверу, заденутом за појас, док се левом ослања на црногорску официрску сабљу М.1896 са темљакком. Недвосмислено се ради о фотографији Стевана Оташевића, који оставши без предака и потомака, начини за себе и своју породицу заједнички гроб. Уклесани чин и одликовања су идентична са онима које на фотографији красе Стеван Оташевића. Чин је доста јасно назначен, али обзиром да су поједини чинови били врло слични, и разликовали су се само по врсти метала или металног слоја којим је ознака пресвучена, није могуће са сигурношћу рећи о ком чину се на споменику ради. Што се тиче идентификације одликовања, та је апсолутно јасна:

1. Споменица рата 1913	Србија
2. Споменица педесетогодишњице владавине Краља Николе	Црна Гора
3. Златна медаља за храброст 1913	Србија
4. Споменица рата за ослобођење и уједињење 1914–1918	Краљевина СХС
5. Споменица рата 1912	Србија

Гроб Стевана Оташевића се налази на гробљу у Нјегушима, Дуги До, десно од храма Св. Николе. Браћство Оташевић потиче од свога претка Оташа, једног од четири сина босанског досељеника Пуноша. Према Др. Јовану Ердџановићу, Оташевићи из 1910 год. су били седамнаесто Пуношино колено.

На први поглед је јасно, да се у низу одликовања старешине Стевана Оташевића налази само једно црногорско одличење, док су остала четири српска. Могуће је зато претпоставити, да је старешина Оташевић учествовао у ратним збивањима с почетка 20. века и то у 1. балканском рату 1912–1913, 2. балканском рату 1913 и 1. светском рату као добровољац у саставу срп-

Мапа из 1972. год. (М 1 : 25 000, архив издавача)

Мапа з.р.1972 (М 1:25 000, архив накладалства)

Map from 1972 (1 : 25 000, publishing house's archives)

в прмје сoучинности се србскоу армјадoу. Тјто ђвaze насвјдјује и skuteчност, же мези удјеленими декорацими неначајземе жадне чернoхoрске взнаменанји за храброст але пoузе србскоу „Medailli за храброст 1913“.

Вјузатна абсене чернoхoрских декораци је мoжњим дјказем jeho зађазени в србских једнoткaх, ктерје се в 1. балканске вaлце пђи облјехани албанскегo мјеста Скадару сие пoставилу пo бoк чернoхoрским облјехателјум, але шест днђу пђед пaдем певности се пo дељших нeshoдaх мези веленим oбу вoјск стaхлы а скадарскa певност так била дoбыта а oбсазена пoузе Чернoхoрци.

На нaђрoбни порцеланoве фoтoграфии јсoу видителне јеште далши двје декораци, ктерје мези декорацими вoбразеними на нaђрoбку чyби. Вывсвјетлени зрјемје спoчјва в том, же фoтoграфие била пoђизена пoздјеж неђ бyлу вyтесаны декораци на нaђрoбек а же в дoбје мези зрјезеним нaђрoбку а зhoтoвеним фoтoграфие бyл Stevan Otašević јеште двакрат декoрoван. Вшечньу медаиле јсoу на фoтoграфии захчєны пoд неђрзинивим ђћлем также се лєскпoу а нени мoжне оурич о ктерје се једна. Прoто медаиле, ктерa нени вyтєсана на нaђрoбку а је захчєна на фoтoграфии зyстaвa неидентификована. Јинак је тoму с дрoуhoу декораци, ктерa на басрелију чyби, але на фoтoграфии је нарпoсто зрјетелна. Је тo чернoхoрскы **Orden Danila I V. stepena (Рад Danila I. V. stupњe)**. Удјелени тoгoу рaђу,

ских бoрбених рeдoвa, или кa припадник црнoгoрскє јединице, кoја је била у директним сaдєјству са србскoм армјoм. У корист oвaквє претпoставкє свeдoчи и чышњеница да међу дoдєленим одликовањима не налазимо ниједно црнoгoрскo одликовање за храброст. Само српску „Medaљу за храброст 1913“.

Изрaзитo оудствo црнoгoрских одликовања је мoгућим дoказoм његовог учєшћa у српским рeдoвима, кoји су у 1. балканском рату, заједно са црнoгoрским јединицама учєствoвалє у oпсади грaда Скадра, али су се након дyгoтрaјнијих неспoразумa команди oбє вoјскє, шєст дана прє пaдa утврђєна пoвкyли, тє је скaдарскo утврђєне заузєтo само од стране Црнoгoрaца.

На порцеланској фотографији на споменику су приметна и даља два одликовања, која нису међу одликовањима уклесаним на надгробном споменику. Објашњење је вероватно у томе, да је фотографија била начињена касније него што су декорације биле уклесане на споменик, те да је у међувремену Stevan Otašević био још два пута одликован. Све медаље на порцеланској фотографији су ухваћене под негодним углом, што ствара одблесак, па их није могуће јасно идентификовати. Зато једна медаља која није уклесана на споменику, а приказана је на фото-

Турско варварство - Турски војници са главама својих хришћанских жртава (архив аутора)

Турецки барбарствитурецки војаци с главама својих хришћанских жртава (архив аутора)

Turkish barbarism - Turkish soldiers with the heads of their Christian victims (author's archives)

који се још није добио међу вытесане декорације на нахробку, потврђује до јасне мисли догађаја, да је Стеван Оташевић црногорским вазначанима декорацијама у самем крају своје војничке каријере.

Врхуна се к декорацијама на нахробку поделе пореди у јаким били правдоподобне зискани небаф на нахробку у томто пореди сеђазени нејсу.

„Spomenica pesedetogodišnjice vladavine Kralja

Nikole“, (Pamětni medaile na padesätiletě výročí vlády Krále Nikolyy). Medaile se udělovala černoهورским подданým za dlouhodobou práci ve prospěch země u příležitosti oslav padesätiletého výročí panování Krále Nikolyy a povýšení Knížectví Černá Hora na království. Tato pamětní medaile byla první z nedlouhé řady vyznamenání Stevana Otaševića, který ve své voјничке kariјere zcela jistě ke své nelibosti pravděpodobně nezasáhl (zřejmě byl v této době ještě příliš mlád) do slavných událostí z let 1876–1877–1878 v boji proti Turkům, kdy jako Černohorec byl takto odsouzen k relativně dlouhé době válečné nečinnosti, což možná také vedlo k jeho účasti v srbských protitureckých kampaních v sestavě srbských jednotek.

Zřejmě první srbskou dekorací, kterou si zasloužil, byla „Spomenica rata 1912“, (Pamětní medaile na válku 1912). Tato medaile byla zřízena 31. října 1913 na paměť vítězné srbsko-turecké války a ne nadarmo nese devizu „Osvečeno Kosovo“ (Pomstěné Kosovo), (znění devizy bylo později převzato faleristy jako honorové označení této medaile). Byla udělena v několika set tisícovém počtu všem účastníkům a ve svém reversu vypočítává všechny rozhodující bitvy této války (Kumanovo, Skoplje, Prilep, Jedrene, Veles, Novi Pazar, Debar, Štip, Prizren, Mrdare, Bitolj, Skadar, Ochrid, Sjenica, Dojran, Lješ, Tetovo, Drač, Elbasan, Priština).

графии, остају неидентификована. Код другог одличја које недостаје на बारेђу је нешто другачији случај, јер је јасно видљиво на фотографији. Ради се о црногорском Ордену Данила I V. степена. Додељивање овог ордена, које није стигло да се укљеше на надгробни споменик, до одређене мере потврђује претпоставку, да га је Стеван Оташевић заслужио на самом крају своје војничке каријере.

Вратимо се одликовањима на споменику, и то редом којим су највероватније била заслужена, а што не одговара реду којим су и приказана на надгробном споменику.

„Споменица педесетогодишњице владавине Краља Николе“. Медаља се додељивала поданицима црногорским, за дугогодишње активности у корист домовине, а поводом прославе педесетогодишњице владавине Краља Николе и проглашења Кнежевине Црне Горе за краљевину. Ова споменица је била прва у низу великог броја одликовања Стевана Оташевића, који у својој војничкој каријери готово сигурно није узео учешћа (вероватно је у то време био још прилично млад) у славним догађајима година 1876–1877–1878, у борбама против Турака,

Агитација у Цариграду за џихад (архив аутора)

Agitace pro džihád v Cařihradě (archiv autora)

Incitement for jihad in Constantinople (author's archives)

те је на тај начин као Црногорац био осуђен на релативно дуги период ратничке неактивности, што је могуће довело и до његовог учешћа у српским редовима у борбама против Турака.

Највероватније је, да је прво српско одличје које је стекао била „Споменица рата 1912“. Ова медаља је била установљена 31. 10. 1913. на успомену победоносног српско-турског рата и не случајно носи девизу „Освећено Косово“ (истакнута девиза је касније од стране фалериста коришћена као одамоћени назив за ову медаљу). Била је додељена у неколико стотина хиљада примерака свим учесницима, а на свом реверсу је носила имена свих одлучујућих битка из овог

Тешко říci, ве ктерем зе јменованых мїст си носител медалих выслужил уџ прото, же ји обдржели и учасници вълкы, ктеři небули в прїемном контакту с неприятелем. Самозřejmě неуважџујеме, жебы дїстојник Оташевић досаћл свых заслуж в зăполи о чемз свѣдчи далши јеме медалие, ктеру је „**Златна медалија за храброст 1913**“, (*Златна медалија за храброст 1913*). Тато србска медалие је ве фалеристичке хантырце часто несправне называна Обилићову небоф је на јеем аверсу зподобен легендарни србски хрдина Милош Обилић з битвы на Косовѣ Поли. Вyznamenanїи было зрїзено ве злате а стїбрне тїрде се зајимаву прїичиной тогото ступњованїи.

Злата была рчрена к vyznamenanїи храбрых дїстојникў а вельми храбрых поддїстојникў а стїбрна пак храбрим поддїстојникўм а храбрим војинўм. Стеван Оташевић был теды правдѣподобне декорован злату медали небоф был в тѣо добѣ јїз зцела рчрїтѣ дїстојникем.

Чврту декорацију в предпокладанѣм поади је „**Spomenica rata 1913**“ (*Pamětnї kříž na vълku 1913*), ктерја је сиче на нăробккѣ умїстѣна на првнїм мїстѣ, але дївовѣм про тото чѣстне умїстѣнїе ненї самозřejmě прѣстїж тогото vyznamenanїи, але спїше рѣспектованїи твар крїже, ктеři зеејме у простых Черногорцў навозовал потрѣбу јеего упрѣдностнїи прѣд остатнїми декорацими твару медалие. Памѣтнї крїж 1913 был удѣлован в охромнѣм мнозствїи мин. 500 000 кусў, не вѣак џплне вѣсем, ктеři се зарѣјили до вълкы протї Булхарску, аф уџ се збранїи в рuce небо јинак. Прото се тѣз неkdы называ „Spomenica srpsko-bugarskog rata 1913“,

Заробљени Албанци које испитује црногорски принц Мирко (архив аутора)

Zajati Albanci vyslyřhání ĉernohorským princem Mirkem (архив аутора)

Captured Albanians heard by Montenegrin Prince Mirko (author's archives)

Турски пуковник Али-бег напушта, након капитулације, команду црногорске армије у Подгорици (архив аутора)

Turecký plukovník Ali-bej opouští po kapitulaci velitelství ĉernohorske armády v Podgorici (архив аутора)

Turkish colonel Ali-bej leaves the Montenegro Army HQs in the city of Podgorica after a capitulation (author's archives)

рата (Куманово, Скопље, Прилеп, Једрене, Велес, Нови Пазар, Дебар, Штип, Призрен, Мрдаре, Битољ, Скадар, Охрид, Сјеница, Дојран, Љеш, Тетово, Драч, Елбасан, Приштина).

Тешко је одредити у ком, од именованих места је носилац заслужио ову медалу, обзиром да су исту добијали и учесници који нису били у директном контакту са непријатељем. Наравно, ни не мислимо да би старешина Оташевић своје заслуге постигао ван бојног поља, о чему сведочи даље његово одликовање „**Златна медалија за храброст 1913**“. Ова српска медалија је у фалеристичком сленгу често неискоректно називана Обилићевом, обзиром да је на предњој страни приказан легендарни српски јунак из битке на Косову Пољу, Милош Обилић. Одликовање је било урађено у златној и сребрној изведби, а са интересантним разлогом за овакву градацију.

Златна медалија је била намењена награђивању храбрих официра и врло храбрих подофицира, а сребрна храбрим подофицирима и храбрим војницима. Стеван Оташевић је највероватније био одликован златном медалом, јер је засигурно у то време већ био старешином.

Чвртта декорација у препостављеном низу је „**Spomenica rata 1913**“ која је на споменику истакнута као прва, али разлог за овакво почасно место није прѣстїж овог одликовања, већ поштовање облика крста, који је нарочито код прѣстїжих Црногораца стварао потрѣбу да се истом да предност у односу на остала одликовања са обликом медалие. Spomenica 1913. је додељивана у огромном броју,

(*Pamětnї kříž na srbsko-bulharskou vълku 1913*), небо „Spomenica drugog balkanskog rata“, (*Pamětnї kříž na drugou balkansku vълku*). Удѣленїи тогото vyznamenanїи је поузе дїказем, же Оташевић был учасником вълчне кампанѣ з року 1913, авѣак неподава моћност ближе рчрїт мїсто, кде к такто оцѣненїем заслужам могло дојтї.

Последнї декорацие Стевана Оташевиће, ктерја је vytesăna на јеего нăробккѣ је „**Spomenica rata za oslobođeniје i uјedinjenїе 1914–1918**“, (*Pamětnї kříž na vълku za osvobođeniје a sјednoceniје 1914–1918*). Тото vyznamenanїи было вельми розшїренѣ, чоџ подобне јакѣ в прѣдчѣозим прїпадѣ сдѣлује поузе то, же јееи носител был учасником 1. свѣтовѣ вълкы.

минимално 500 000 комада, али не баш сваком, за учешће у рату протїв Бугарске, са оружѣм у руци или на неки други начин. Зато се иста још назива и „Spomenica srpsko-bugarskog rata 1913“, или „Spomenica drugog balkanskog rata“. Додељивање овог одликовања само доказује учешће Оташевића у ратним дејствима из 1913. године, али не даје могућност да се ближе одреди место на ком је дошло до заслуга за добијање истог.

Последње одликовање Стевана Оташевића, укљесано на споменику је „**Spomenica rata za osloboђење и ујединѣње 1914–1918**“. Ово одликовање је било доста раширено, што као и у прѣдчѣозим

Главни улаз у град Котор у време I свѣтског рата (архив ТМ града Брна)

Hlavnї brăna мѣста Kotoru в обдѣої 1. свѣтовѣ вълкы (архив ТМ мѣста Брна)

The city of Kotor main gate in the period of WWI (Brno Technical Museum's archives)

Прето, же датум ско-ну Стевана Оташевића не-ни на нaхрoбкy вьзнaчен, же тeмeрj jиcтe, же в тeтo вaлцe нeпaдл вьзлeдeм к тoмy, же вьзнaмeнaнi бьлo зрi-зeнo aж 1. прoсiнцe 1920.

Дaлjшiм дiкaзeм тe-тo дoмнeнкьу же фaкт, же в блiзкoстi рoзцeстi Ньe-гyшi–Цeтiньe–Цeклiчi je зрiзeнa дeскa нaд уcмeр-нeнiм вьвeрaжiцiм хoр-скьм прaмeнeм, ктeрoу дiстoјнiк Стeвaн Oтaшeвић спoлу с прaмeнeм нeчaл збудoвaт в г. 1927 прo жi-знiвe пoутнiкьу. Nа дeсцe je нaпiс: „СТEВАН OТAШEВИЧ ЖEДНИJEMА 1927 г.“ (STEVAN OТАШEВИЧ ЖИЗНИВУМ г.1927). Nа дeсцe je усазeнa стeјнa пoрцeлaнoвa фoтoгрaфije жaкo нa jeho нaхрoбкy нa хрiбтoвe в Ньeгyшi–Дyгi Дo.

Jиcтe нeнi нaхoдoу, же рoк зрiзeнi прaмeнe je рoкeм 10. вьрoчi умртi жeньу Стeвaнa Oтaшeвићe Милици. Сьмбo-ликa тoхoтo зaслужнeгo чиньу и пo 90 лeтeчeх je нaпрoстo зжeјмa зaслужi си глубoкoу уцтy дaк вшeч, ктeрi з тoхoтo прaмeнe мoхлi ухaсiт жiзeн пo нaмaхaвe цeстe з Ньeгyшi нa хoрскь хрeбeн Букoвицe.

Вeчнa пaмeт!

Напад аустро-угарске пешадије на положаје црногорске артиљеријске батерије (архив аутора)

Zteč palebného postavení černohorské dělostřelecké baterie rakousko-uherskou pěchotou (archív autora)

Storm of the Montenegrin artillery battery's firing position by the Austro-Hungarian infantry (author's archives)

случајевима потврђује са-мо то , да је носилац био учесник у I светском рату.

Иако датум смрти Сте-вана Оташевића није на споменику назначен, сигурно је да није настрадао у овом рату, а обзиром да је одликовање уведено 1. децембра 1920.

Дaљиm дoкaзoм je и чи-њeницa, дa je у блiзини рaскрcницe путeвa Ньe-гyшi–Цeтiньe–Тeклiчи пoстaвљeнa плoчa изнaд врeлa плaнинскoг извoрa, кoју je стaрeшинa Стeвaн Oтaшeвић пoстaвиo зa жe-

днe прoлaзникe, гoдинe 1927.

Нa плoчи je нaпис: „СТEВАН OТAШEВИЧ ЖE-ДНИJEMА 1927 г.“. Nа плoчи je убaчeнa иcтa пoрцe-лaнcкa фoтoгрaфијa кaо и нa њeгoвoм нaдрoбнoм спoмeникy нa грoбљу Ньeгyшi–Дyги Дo.

Свaкoкo није случaјнo, штo гoдинa пoстaвљaњa извoрa пaдa нa дeсeтoгoдишњицу смртi њeгoвe cпyртe Милицe. Сьмбoликa oвoг диpљивoг чинa je видљивa и нaкoн 90 гoдинa, и зaслужује дyбoкo пoшпoвaњe и зaхвaлнoст свих, кoји су нa oвoм извo-рy мoгли дa угaсe жeђ, нa зaмoрнoм пyтy oд Ньeгyшa кa плaнинскoм грeбeну Букoвицe.

Вeчнaјa пaмјaт !

Stevan Otašević

Njeguši, Dugi Do

The tombstone consists of an upright sand marker with a carved inscription:

OFFICER STEVAN OТАШEВИЧ
ERECTS THIS IMMORTAL HOUSE TO
GRANDFATHER KRSTU FATHER ĐURU
MOTHER ANĐI BROTHER KRSTU
THE ONLY SON MILUTIN
WIFE MILICA 1883 1917

The inscription does not provide information on dates of birth and death of individuals buried, with the exception of the officer's wife Otašević Milica, deceased at the age of 34. It is uncommon that on the tombstone of Stevan Otašević is written neither a date of birth nor a date of death of his only son Milutin. It is possible that the death of his young wife and son was a tragedy relating to each other.

Five decorations and insignia of the officer of the Army of Montenegro are engraved above the inscription. A huge tombstone placed over a tomb bears an inscription of a Montenegrin cross, officer's sword and sheath. An oval-shaped porcelain photo of an officer in the Montenegrin national costume, who has seven decorations affixed to the left chest, dominates the tombstone. This officer on the photo has a revolver on his waist belt. His right hand lies on the revolver grip, the left hand leans against the Montenegrin officer's sword M.1896 with portepé. Surely enough, it is a photo of Stevan Otašević, who having no ancestors and descendants, left for himself and for his family a grave with the tombstone erected. On the photo, Stevan Otašević is taken with a carved rank insignia and decorations. The rank insignia are distinguishable, but due to the fact that design of sign of individual ranks differed among each other only in details such as a type of metal or metal coating, it is impossible to precisely distinguish, what rank is shown on the photo of Stevan Otašević's tombstone. Identification of the decoration is unambiguous.

1. Commemorative Cross for the War of 1913
2. Commemorative Medal of the 50th Anniversary of King Nikola's Reign
3. Gold Medal for Bravery 1913
4. Commemorative Cross for the War of Liberation and Unification of 1914–1918
5. Commemorative Medal for the War of 1912

Serbia
Montenegro
Serbia
SHS Kingdom
Serbia

The grave of Stevan Otašević is situated in the cemetery in Njeguši, Dugi Do, to the right of the Montenegrin Orthodox Church of Saint Nikola. The family of Otašević is descended from his ancestor Otaš, who was one of four sons of a Bosnian settler Punoš. According to Dr. Jovan Erdeljanović, in 1910 the family of Otašević was the seventeenth generation from its joint ancestor Punoš.

At the first sight it is seen that in the list of decorations of the officer Stevan Otašević, there is only one Montenegrin decoration, while another four are Serbian ones. It can be assumed that the officer Stevan Otašević took part in the war campaigns at the beginning of the 20th century, the First Balkan War 1912–1913, the Second Balkan War in 1913 and WWI as a volunteer in the formations of Serbian troops or as a member of the Montenegrin unit, which was in direct co-ordination with the Army of Serbia. This idea is based on the fact that among decorations awarded, there is no Montenegrin medal, but only the Serbian "Medal for Bravery 1913".

Evident absence of Montenegrin decorations is perhaps proof that Stevan Otašević joined the Serbian units, which in the First Balkan War during the siege of the Albanian city of Skadar were on the side of the Montenegrin besiegers, but six days

before the fall of a fortress after a prolonged disagreement between the commands of both forces fell back and the fortress at Skadar was captured and seized only by Montenegrins.

The porcelain tomb photo also shows two other decorations, which are not included in the decorations seen on the tomb. It can be explained by the fact that a photo was taken later than when the decorations were carved into the tomb and, in the period between the tomb erection and a time when the photo was taken, Stevan Otašević was decorated twice more. All medals shown on the photo are taken at a wrong angle. Medals gleam and therefore they cannot be properly identified. That is why a medal not carved into the tomb and seen on the photo remains unidentified. The other missing decoration on a bas-relief, but well seen on the photo, is the Montenegrin “Orden Danila I. V. stepena” (Order of Danilo I 5th class). Granting of this Order, which is not among carved decorations into the tomb manifests, in a certain degree, a speculation that Stevan Otašević was decorated with Montenegrin decorations at the very end of his military career.

Let us go back to the decorations on the tomb according to the chronology, in which they were probably granted, since this chronology is not kept on the tomb.

“Spomenica pedesetogodišnjice vladavine Kralja Nikole”, (Commemorative Medal of the 50th Anniversary of King Nikola’s Reign). Medals were granted to the Montenegrin vassals for their long-term contribution to the country on the occasion of the fiftieth anniversary of the reign of King Nikola and elevation of the Principedom of Montenegro to the Kingdom of Montenegro. This commemorative medal was the first from the few awards of Stevan Otašević, who in his military career, surely to his displeasure, probably did not participate (evidently was too young at that time) in famous events of the years 1876–1877–1878, i.e. in the fight against Turks, when being a Montenegrin he was condemned to a relatively long period of inactivity, which perhaps led to his involvement in the Serbian anti-Turkish campaigns in the formations of the Serbian units.

Perhaps the first Serbian decoration awarded was “Spomenica rata 1912”, (Commemorative Medal for the War of 1912). This medal started to be awarded on 31 October 1913 to commemorate the victorious Serbian-Turkish war and, not in vain, it bears an inscription “Osvučeno Kosovo” (Kosovo Avenged), (this inscription was later taken over by falsifiers as a colloquial name of this medal). This medal was awarded in several thousand pieces to every participating member and on its reverse side there are all decisive battles of this war (Kumanovo, Skoplje, Prilep, Jedrene, Veles, Novi Pazar, Debar, Štip, Prizren, Mrdare, Bitolj, Skadar, Ochrid, Sjenica, Dojran, Lješ, Tetovo, Drač, Elbasan, Priština) listed.

It is hard to say, in which of the places this medal was awarded to the officer Otašević, because all participants of the war were decorated by it, even those who were not in direct contact with the enemy. Of course, we do not think that the officer Otašević would be awarded for his valiancy in the rear. This is manifested by his other medal “Zlatna medalja za hrabrost 1913”, (Gold Medal for Bravery 1913). In a falsified argot this Serbian medal is often incorrectly called Obilić, since on its averse side a legendary Serbian hero Miloš Obilić from the Battle of Kosovo is depicted. There is an interesting explanation why this decoration was accomplished in a gold and silver modification.

The gold medal was designed to be awarded to brave officers and very brave non-commissioned officers and the silver medal to brave non-commissioned officers and brave enlisted. Thus Stevan Otašević was probably decorated with the gold medal, because he was certainly the officer at that time.

The fourth decoration in the proper chronology is “Spomenica rata 1913” (Commemorative Cross for the War of 1913), which is placed the first on the tombstone, but the reason of its honorary placement is not obviously the prestige of this award, but rather a respected shape of the cross, which especially for common Montenegrins induced a need to prioritize it before other decorations, which were medal-shaped. The Commemorative Cross for the War of 1913 was awarded in a quantity of 500,000 pieces at least, but not to everyone involved in the war against Bulgaria, whether with an arm in hand or otherwise involved in this war. That is why it is sometimes called “Spomenica srpsko-bugarskog rata 1913”, (Commemorative Serbian-Bulgarian Cross for the War of 1913), or “Spomenica drugog balkanskog rata”, (Second Balkan Commemorative Cross). This award is the only proof that Otašević participated in the war campaign in the year 1913, however it does enable to determine a place, where he could earn this decoration.

The last decoration of Stevan Otašević, which is carved into his tombstone is “Spomenica rata za oslobođenje i ujedinjenje 1914–1918” (Liberation and Unification Commemorative Cross 1914–1918). This decoration was very wide-spread and, similarly as in the previous case, it tells only the fact that its holder participated in WWI.

Though the date of the death of Stevan Otašević is not carved into the tombstone, it is almost evident that he did not fall in this war, because the mentioned award was introduced not later than on 1 December in 1920.

Another evidence of this hypothesis is the fact that near the Njeguši–Cetinje–Čeklići road fork, a memorial tablet above the bubbling-out mountain spring is established, which the officer Stevan Otašević let be built for all thirty wanderers together

with this spring in 1927. The memorial tablet bears the inscription: “STEVAN OTAŠEVIĆ ŽEDNIJEMA 1927 g.” (STEVAN OTAŠEVIĆ TO THOSE THIRSTY, 1927). The same porcelain photo as on his grave in the cemetery in Njeguši–Dugi Do is affixed to the tablet.

Surely, it is not by chance that the year of the foundation of the mountain spring is the year of the 10th anniversary of the death of Stevan Otašević’s wife – Milica. Even after 90 years the symbolism of this meritorious act is fully admirable and it deserves high esteem and thanks to all wanderers, who could quench their thirst after a strenuous journey from Njeguši to the mountain ridge Bukovica.

Commemorated Forever!